

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 122/2014-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. júla 2014 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti obce Nitrianske Hrnčiarovce, zastúpenej advokátom JUDr. Romanom Heinrichom, Lombardíniho 22/B, Bratislava, ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 110/2006 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obce Nitrianske Hrnčiarovce na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 110/2006 porušené bolo.

2. Obci Nitrianske Hrnčiarovce priznáva finančné zadostučinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré jej je Okresný súd Nové Zámky p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Nové Zámky je p o v i n n ý uhradiť obci Nitrianske Hrnčiarovce trovy konania v sume 340,90 € (slovom tristoštyridsať eur a deväťdesiat centov) na účet jej právneho zástupcu JUDr. Romana Heinricha, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 122/2014-10 z 19. marca 2014 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť obce Nitrianske Hrnčiarovce (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 110/2006 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti namietala viaceré obdobia nečinnosti a nesprávne procesné postupy okresného súdu, ktoré podľa nej viedli k prieťahom v konaní, ktorého dĺžka v súčasnosti predstavuje takmer deväť rokov, ktorých dôsledkom je aj nemožnosť disponovania s nehnuteľnosťami, ktoré sú predmetom sporu po tom, ako bolo sťažovateľke uložené predbežné opatrenie o zákaze nakladania s nimi. Zo spisu vyplýva, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo konanie právoplatne skončené.

3. Sťažovateľka v petite návrhu žiadala, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy vyslovil, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru porušené bolo, aby v tejto súvislosti ústavný súd prikázal okresnému súdu v uvedenej veci konať bez

zbytočných priet'ahov, priznal jej finančné zadost'učinenie vo výške 20 000 € a náhradu trov právneho zastúpenia zo strany okresného súdu v sume 340,90 € na účet jej právneho zástupcu.

4. Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním z 25. apríla 2014, doručeným ústavnému súdu 30. apríla 2014, v ktorom poukazujúc na chronológiu v priebehu konania vykonaných procesných úkonov okrem iného uvádza, že podľa jeho názoru došlo zo strany sudkyne k procesnému pochybeniu, ktoré sa týkalo nerozhodnutia o späťvzatí návrhu proti odporcom v 2. až 56. rade, keďže títo odporcovia boli a sú účastníkmi konania, a to aj napriek tomu, že s nimi nekonala od 26. júna 2007, kedy bolo predbežné opatrenie odvolacím súdom zrušené a spis bol vrátený Okresnému súdu Nové Zámky.

5. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

6. Vzhľadom na celkovú dĺžku konania ústavný súd nepovažoval za potrebné podrobnejšie sa zaoberať jednotlivými časovými obdobiami nečinnosti okresného súdu či jeho neefektívnou činnosťou odd'alujúcou právoplatné ukončenie veci.

7. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Sťažovateľka sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Sťažovateľka zároveň namieta aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, pretože v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná

povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

a) Pokiaľ ide o hodnotenie napadnutého konania z hľadiska zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o žalobe o určenie neplatnosti právneho úkonu a o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam patrí do štandardnej agendy všeobecných súdov a v zásade ho nemožno hodnotiť ako právne ani skutkovo zložitú. V okolnostiach danej veci, najmä vzhľadom na veľký počet účastníkov konania na strane navrhovateľov, ako aj odporcov ústavný súd pripúšťa určitú mieru skutkovej zložitosti, čo však okresný súd nezbavuje zodpovednosti za stav napadnutého konania, v akom sa nachádza v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti.

b) Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania je druhým kritériom, podľa ktorého ústavný súd z pohľadu priet'ahov posudzuje priebeh napadnutého konania. Sťažovateľka je v konaní v procesnom postavení odporkyne v I. rade. Ústavný súd zo zapožičaného súdneho spisu nezistil žiadnu skutočnosť, ktorú by v súvislosti s namietanými zbytočnými priet'ahmi v konaní bolo potrebné pripísať na jej t'archu.

c) Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu. Z doterajšieho priebehu napadnutého konania vyplýva, že okresný súd síce konal permanentne, avšak podľa názoru ústavného súdu nesústredene a neefektívne.

Neefektívnosť a nesústredenosť postupu okresného súdu v napadnutom konaní tak, ako to ústavný súd už vo svojom náleze vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 194/2013 vyslovil, vyplýva napríklad zo závažného procesného pochybenia, ktorého sa okresný súd dopustil tým, že nerozhodol o späťvzatí časti návrhu na začatie konania z 20. decembra 2006 proti odporcom v 2. až 56. rade, pričom v odôvodnení rozsudku zo 6. mája 2009 v rozpore so skutočnosťou konštatoval, že o uvedenom späťvzatí bolo rozhodnuté uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) zo 14. marca 2007. V skutočnosti týmto uznesením krajského súdu bolo rozhodnuté iba o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia proti uvedeným odporcom (vrátane sťažovateľky), a nie o späťvzatí návrhu vo veci samej.

V dôsledku tohto procesného pochybenia okresný súd v ďalšom priebehu nekonal s uvedenými odporcami ako s účastníkmi napadnutého konania.

11. K odstráneniu uvedeného procesného pochybenia došlo až na základe uznesenia krajského súdu z 31. augusta 2012, ktorým v rámci odvolacieho konania bol zrušený rozsudok okresného súdu zo 6. mája 2009, v spojení s opravným uznesením okresného súdu zo 14. júna 2010.

Okresný súd v nadväznosti na toto uznesenie krajského súdu uznesením z 25. januára 2013 rozhodol, že nepripúšťa späťvzatie návrhu vo vzťahu k odporcom v 2. až 56. rade a zamietá návrh na zastavenie konania v tejto časti. Prijatím tohto uznesenia došlo k napraveniu procesného pochybenia okresného súdu, ktorý potom začal opätovne konať s odporcami v 2. až 56. rade ako s účastníkmi konania. Ústavný súd považuje za potrebné v tejto súvislosti dodať, že procesné pochybenie, v dôsledku ktorého došlo k podstatnému predĺženiu priebehu napadnutého konania, uznal aj predseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti z 25. apríla 2014. Dňa 30. decembra 2013 vydal krajský súd uznesenie, ktorým zmenil uznesenie okresného súdu tak, že konanie vo vzťahu k odporcom v 2. až 56. rade zastavil.

12. Z uvedených skutočností vyplýva, že uvedení odporcovia budú okrem iného v rámci ďalšieho priebehu konania podrobne vypočítaní, budú sa zhromažďovať a vykonávať nové dôkazy, čo zakladá reálny predpoklad, že napadnuté konanie, ktoré ku dňu meritórneho rozhodovania o sťažnosti trvá už takmer 9 rokov, nebude v dohľadnom čase právoplatne skončené.

13. Ústavný súd vo svojej predchádzajúcej judikatúre poukázal na to, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to vtedy, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09).

V nadväznosti na uvedené ústavný súd vyslovuje názor, že aj napriek určitej skutkovej zložitosti konania, spočívajúcej v pomerne veľkom počte jeho účastníkov, nie je ústavnoprávne akceptovateľné, že napadnuté konanie nebolo právoplatne skončené ani po takmer 9 rokoch od jeho začatia (m. m. IV. ÚS 155/09, IV. ÚS 82/2010, IV. ÚS 486/2011).

14. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 110/2006 došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

15. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Vzhľadom na to, že ústavný súd už rozhodol vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 194/2013 o príkaze okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prieťahov, v tejto veci to už druhýkrát opakovať nemusel.

16. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

17. Sťažovateľka sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 20 000 € z dôvodov uvedených v sťažnosti. Poukázala tiež na negatívny dopad predbežného opatrenia, na základe ktorého nemôže s nehnuteľnosťami, ktorých sa spor týka, nakladať, a teda realizovať vlastnícke právo v plnom rozsahu.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

18. S prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 4 C 110/2006 a zároveň berúc do úvahy konkrétne okolnosti daného prípadu, ako aj skutočnosť, že konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne

skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 € za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

19. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia v konaní vedenom pred ústavným súdom advokátom JUDr. Romanom Heinrichom. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2013, ktorá bola 804 €.

Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v sume 268 € (za dva úkony právnej služby) a 2 x 8,04 € režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Keďže v zmysle § 18 ods. 3 vyhlášky je advokát platiteľom dane z pridanej hodnoty, zvyšuje sa odmena a náhrady podľa tejto vyhlášky o daň z pridanej hodnoty, ktorú je advokát povinný platiť podľa osobitného predpisu. Úhrada bola priznaná v celkovej sume 340,90 €.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

20. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júla 2014